

ACC. N:R *M 6687* : 1-24.

Landskap: *Småland*

Upptecknat av: *Sammar Hobro*

Härad: *Smålands*

Adress: *Härsleholm*

Socken: *Lidhult*

Berättat av:

Uppteckningsår: *1940.*

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sommarfåttens.

sid. 1 - 11.

Itin. II: l. 38

Boskaps skötsel.

(enl. N. M. jägelistan 60). " 12 - 24.

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

Acc. N.N.

ACC. N:R

M. 6687: 1

Landskap: Småland

Upptecknat av: Gunnar Hoböck

Härad: Lammbo

Adress: Hälsjöholm

Socken: Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

1.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVSommarfåhus:

Angående sommarfåhus i Gräshult, ett par km. norr om Lidhults by, som förut undersökt (G 805), meddelas. De två husen, som nu (1940) nerfallit och äro utplånade mest alldeles, ligger i utmarkens gräns mot inägor. De äro två enedun Gräshult, som nu äro gård, tidigare bestått av två hemmansdelar, som sammanslagits.

De som nu beböe gården vet intet om ifrågavarande sommarlagårdar, de funnos vid deras inflytande 1918. Aldern är okänd, men särskilt gamla kunna de ju g'vara, de äro av vanliga bräder på stolpskorv.

ACC. N:R

M 6687: 2.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Gunmar Hobro

Härad: Summerbo

Adress: Släpsholm.

Socken: Lidhult.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man berättar emellertid att man förr hade
kommit ut hela sommaren utan att ta hem den,
om natten satte man in den i tomma fä-
husen, och där lyöthade man den.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687:3

Landskap: Småland

Härad: Sunnerbo

Socken: Lidhult

Uppteckningsår: 1910.

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Utmed vägen från Lidhult över Håknaböke till landsvägen mot Bredared och till Fensjö ligger ett litet sommarfähus. Det är som bygges av foto ett vanligt brädhus på stomme av stolpar och med spantak. Golvet är täckt med haln, och man finner därinne några av de gamla träklavarna, att binda fjuren med.

Huset är byggt av nuvarande ägarens far, och är cirka 35-40 år gammalt. Det användes att ställa in kor i, den man hade ute hela sommaren i den skogsmarken där huset ligger. Man utjötade korna därstädes. Självklart är att sommarlagården bli-

ACC. N:R

M. 6687: 4.

Landskap: SmålandUpptecknat av: Gunnar HobroHärad: Funerbo

Adress: _____

Socken: Lidhult

Berättat av: _____

Uppteckningsår: 1980

Född år _____ i _____

vit byggt, då det ligger blott ett par stenkast
från gården. Det ligger i utkanten av be-
marken och sedan man här gått över vägen
går en kort avtagsväg mellan ett par åker-
stycken rakt fram till gården. Platsen
heter Lidhult.

4.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

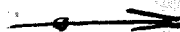
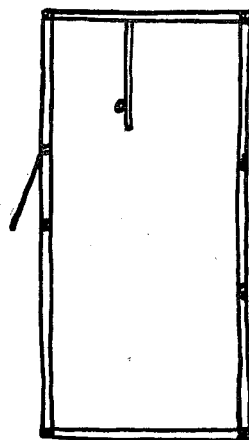
Landskap: Småland
Härad: Smålands
Socken: Lidhult
Uppteckningsår: 1940.

ACC. N:R.

M 6687: 5.

Upptecknat av: Gunnar Hobrok
Adress: _____
Berättat av: _____
Född år _____ i _____

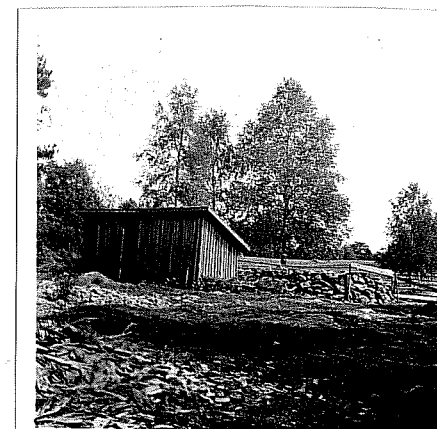
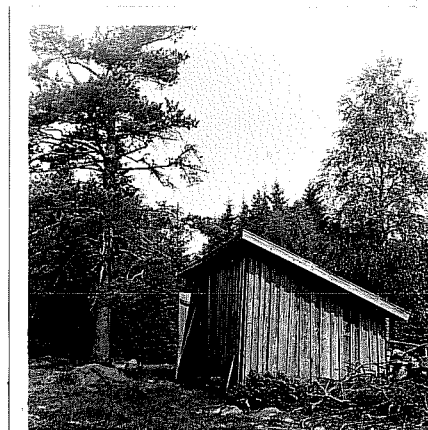
5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Plan i skala 1:100.

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

Skriv endast på denna sida!

Lidhult, Lidhult sn.

Neg.
I: 10: 104-105

ACC. N:R

M. 6687: 6

Landskap: Småland.

Härad: Summerbo

Söcken: Lidhult.

Uppteckningsår: 1940.

Upptecknat av: Gunnar Hovröh

Adress:

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I Ugnalts by, Lidhults sn., har följande in-
hämtats av Hugo Pettersson och Peter Svensson
(f. 1866).

Ugnalts by har bestått av två klungor gårdar:
Norragård (4 gårdar) och Lörågård (5 gårdar).
Gårdarna i Norragård voro alla fjärdingar, de
i Lörågård voro om $\frac{1}{3}$ mantal alla utom en, som
var på $\frac{1}{6}$ mantal.

I fråga om sommarfähus har alla i Norra-
gård haft var sitt, blott en (Hugo Petterssons)
har haft två: emedan man hade betesmark
på två håll. De voro alla byggda av bräder utom
ett, som var byggt av skrätt timmer. Dessa
timmer var hämtat från ett knuttimrat

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

/ 6687: 7.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobroh

Härad:

Gunnarbo

Adress:

Socken:

Lidhult.

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

färlhus vid gården. Taktäckning var dels
bräder dels halm. Vid långväggarna hade
man bås med en gång i mitten mellan dem.
I gavlarna hade man dörrarna. Huset
var så beläget att det låg i gränsen mellan
gårdet och betesmarken, och då kunde man
från gårdet gå in genom den ena dörren, me-
dan man genom den andra kom direkt ut
i betesmarken. — I Löragård hade en
eller möjligen två gårdar sovmarhus.

I Ynnalvs by hade man laga sluffte år
1870, utfört av lantmätare Modée. Kartan
förvaras väl hos Hugo Pettersson. Menne an-
ser att innan mätningen fanns några som-

Landskap: SmålandHärad: SöderboSocken: LidhultUppteckningsår: 1940.

ACC. N:R

M. 6687: 8.

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år _____ i _____

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

markus, utan att man på den tiden tog hem kreaturen varje kväll. Man tog hem dem genom en fästa, som gick genom inägorad. Innan 1870 ansåg man ej sommarfästusen vara bra, ej reda.

Kreaturens vallning började efter bestämmande på bystämma till början av maj. Vallningen fick byn gemensamt svara för, detta för skiftet. Både vallpojkar hade man ofta bär från torpen, så fick de åtminstone föda. Eldad hade man vallhundar. Kreaturen togs på den tiden hem varje kväll till gården på grund av fara för bargar. Man känner ej till några hyddor åt vall-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 9

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Jönas Hobro

Härad:

Sunnerbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

9
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

pojkarna. De fick ju bo en vecka isär på varje ställe i byn, i ordning efter byns hushållsnummer. Denna ordning bestämdes på bystämman.

Efter hösts och sädens inbärgande gick kreaturen i bete på slättermarken o. stubbåker (inägorna). Detta inträffade fram i september. Ofta fick de gå på bete på inägorna även så snart snön var gången, och det kunde pågå tills i slutet av maj då sädden var gjord. Då fick kreaturen alltså gå på betesmarken, "på shogen". Bete på inägorna på efter-sommaren kallas att gå på grov, "grovabete". I samband med kårmarkens slätter förkom

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 10.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobro

Härad:

Summerbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

10
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ej sommarfåtusen. Bygk kärrmark hade man ej före 1870. "Stochahagen" var en kärrslätt, "iltag", antagligen det enda som fanns inhägnat som vall före 1870 (här förekom ingen dikning eller bölning). Sundars tog man ju i äldre tid kärrhö uti i skogsmarkerna men det var ej områden, kring vilka man behövde gärdsgård.

Angående sommarfåtusen i Gräshult uti Lidhults sn. (se ovan), meddelas, att nu som för äro skogarna Särnanderius Kronans, och de arrenderas av bönderna på gården (fön 2) i Gräshult. Bönderna där ägde själva blott inägnorna och husen. Man vet ej hur

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687 : 11.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hoberg

Härad:

Gunnarbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gamla sommarfästhusen vid Gräshult äro,
men anser att de byggts ungefär samt-
digt med Jylha på många andra platser
(exempelvis den som fästus i Yxvall, nu
alla borta).

Att sommarfästhusen försvunnit på många
håll numera beror på att man nu anlägger
betesvallar alltmera. Skogen betas ej så
mycket.

Sommarfästhus skall inom Lidhults sn
även ha fästus i byarna Rammaröd, Års-
hult, Nånaryp, Örenshult. Enligt uppgift
har man däremot troligen ej haft sådana
vid Prosthög.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687:12.

Landskap: Småland

Härad: Summerbo

Socken: Lidhult

Uppteckningsår: 1940.

Upptecknat av: Gunnar Hobro

Adress:

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVBoskapsshötsel.

svar enl. N.M.:s frågelista nr 60, av Petter Svensson, Genall, Lidhult.

Med "hage" avses gräsmark med blott föga skog, antingen lövskog eller barrskog. Den kunde vara inhägnad och nyttjas som bete för olika husdjur, och kallades därefter häst-hage, kohage etc. Numera blir hagen oftast antingen rena skogen eller också betesvall. Hagen kunde ligga både i utmarken och i inägnan.

I skogen avbrändes man svedjeländ, som såddes med råg eller sattes potatis på. Detta

Skriv endast på denna sida!

Hobro
&

ACC. N:R M. 6687:13.

Landskap: Småland Upptecknat av: Gunnar Hobroh
 Härad: Summerbo Adress: _____
 Socken: Lidhult Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1940. Född år _____ i _____

13.
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

brutades under två år och blev sedan åter
 skog, ej hage eller äng.

Ängsmarken har fått sköta sig själv, från
 sedan att man tog höet. Här högs mest i hagen
 om där fanns lövskog; björk och asp till
 fur och knöjligen getter, men knappast löv-
 till förtärligheten.

Plågning fanns mellan byarnas betesmarker
 men för varje by fanns inga gränser mellan
 böndernas skog. Hjärdskallmätning sak-
 nas, men sockerskallmätning är det allra sak-
 mest: den är blott skog, som församlingen kö-
 per och har blott för avverkning, ej för bete.
 Den är en sentida misshandling.

ACC. N:R M. 6687:14.

Landskap: Småland Upptecknat av: Gunmar Hobroh
 Härad: Junnerbo. Adress: _____
 Socken: Lidhult. Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1980. Född år _____ i _____

14.
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Nötkreatur: Koruar voro förs ljusröda eller gul-
 aktiga, och mindre än nu till storleken.
 Större gårdar hade emellertid köpt från ut-
 landet, och så har det med tiden kommit
 ut till bönderna. Sålös förbättrande avel
 har börjat sätta igång mest under de
 senaste 25-30 åren.

Här i trakten har ej skett uppfödning för ex-
 port. Men boshapshandlare från trakterna
 köpte i Skåne s.k. "Skåningastutar" och
 uppförde och körde in.

För cirka 50 år sedan satte man all-
 mänare upp med hästar i st. för st. och det
 blev samtidigt med att Halvstad-Polmen

ACC. N:R

M. 6687: 15.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobro

Härad:

Söderbo

Adress:

Socken:

Dietfurt

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

15.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

järnväg kom till. Då götte man oxarna och sålde till slaktare i Halland. Hästarna köptes mycket från Halmstad och Ljungby. Även norra hästar ha intkommitt. En hel del hästar köptes uppe i Västbo härad. Hästarna brukades mest till att dra lass på vägar, medan oxarna brukades i jordbruket, att dra karr, plog o. dyli.

Hjorthug av korvar skedd i regel två gånger om dagen. Smörhandlare ute i bygderna körde ikring och köpte upp smör och kört och sålde till bagerier i städerna Halmstad, Ängelholm, Hålsingborg.

Tjuv hölls av en by eller skundom av en till

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 16.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobroh

Härad:

Bunnarbo

Adress:

Socken:

Didlult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Re byar om de var små. De bildade en slags by-
lag, där varje bonde hade hand om tjuren ett
år i ständer. Byte skedde 1 sept. i den ordning
som gårdarna låg, efter bestämmande på
bystämman. Man bidrade ej på särskilt sätt
med så att kalvningstiden skulle infalla
på viss lämplig tidpunkt.

Kalven har ej brukat få dia, utan man
har mjötkat och sedan gett kalven diav.

Sedan kalven betäcks första gången efter 18-20
min. kallades den kulla, ko sedan den kalvat
första gången.

Foder: bestod av halum, hö och "sörpa", som be-
stod av vatten från potatiskok, som hölls på

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

N. 6687:17.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hoberg

Härad:

Sunnerbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hachelse jämte mjöl och havre. Halmen var havre-
halv. Man utfodrade fyra gånger om dagen,
och gav ingen bestämd kvantitet, men rätt
lite var gång. Drank att föda med förekom
ej. Brännevin fanns ej i närheten. Men för
längre sedan i husbehörsbränningens tid,
kunde det väl hända att man kunde föda
med dränk. Salt hade man i pulvriserad
form / samma slag som att salta in med / ej i
stenform som nu. Det användes egentligen blott
om det behövdes: om djuren ej ville dricka. Vitlöks
hösalt i pulvriserad form fanns ej. Inga slag
blott användes i utfodringen, men aqua kunde
någon gång tas om det var out om det.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 18.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobbö

Härad:

Gunnarbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I nödltider togs kalven från taken, gjung
dickor fall ("skuler") åt grisarna. Vill godvunnen
tog man de äldsta och de som var sämst i
hujötkningen, och togs om de blev gamla el-
ler såldes till andra trakter som dragare.
Östgötar köpte här nere på marknader. Deras
utfodring bestod mest av bättre foder, mer hö
och gärna potatis småskurna så de ej sat-
tes i kalven. Man brukade vatna i brun-
nen, ej i fähuset, i regel en gång om da-
gen.

Rötergängen: man förelåg ej någon märk-
ning: man kände igen djuren på färg mm.
och de gick själva hem dit de skulle!

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 19.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Gunnar Löbeck

Härad: Söderbo

Adress:

Socken: Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skuttho: till detta taggs en som var
mest säker att gå hem björ.

Vallpojkar aldrig flicher/började vid 9-10
års ålder. De hade hur av bockhorn.

Bå redskap att hindra djuren bryta genom
järdesgirdar: "rakka": bestod av en brädlapp
som hängde ner för ögonen, bunden vid hor-
nen. Ett annat redskap var en avlång
trästycke med hål genom att sättas på hor-
nen, som var förlängt i ändarna att hää
sättas på trillor av trä.

Både för får och kor användes "klampa":
en träklump, som hängde ner vid halben,
och var genomslagen av två genomgående

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 20.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hoberg

Härad:

Sunnarbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1980.

Född år

i

20
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

juimar. "Kräzzler" kallades anordning att hindra korna att njötta sig själva. Bestod av två trä sammanförda öar racher och med juimar genom som tog emot i sidorna. Om korna ville stänga kunde man säga av hornen om de ville stänga ett par centimeter.

Man hade ingen särskild föreställning om olika växter som satte speciell smak på njötten, blott antog man att den kunde ta smak av bete på klövergrov.

Njötningen i fåtusset eller sommarfåtusset, ej i fjället etc.

Njötning 3 ggr om dagen ej vanlig förrän

ACC. N:R

M. 6687: 21.

Landskap: SmålandUpptecknat av: Gunnar HobergHärad: Summerbo

Adress: _____

Socken: Lidhult

Berättat av: _____

Uppteckningsår: 1940

Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i senare tid, blott förekommande vid kalvning,
om juvel var för stort.

Sällan har man lyft ut kor åt andra, som har
bete. Körning med korna förekom mest på
mindre ställen.

Hästen fick havre, hachelse, hö. Bröt hade
man med sig på resor, och även hö. Bröd
fick den även till julen. En häst som inte
skade för mycket arbete skulle ha 1 fot =
(15 kg. 6 fot = 1 tunna) havre per vecka, + hö.
Löst gavs honom av asp. På sommaren bete
på häderallsbete som hägnades till hage, helst
här gårdar. För gång på sankmark, på-
sättes "häststräskor".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 22.

Landskap:

Småland.

Upptecknat av:

Gunnar Hobroh

Härad:

Sunnerbo.

Adress:

Socken:

Lidhult.

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fären: man hade ej mycket får här, man har ej lämpliga betesmarker. Getter äro sällsynta, den hade man framförallt för mjölkens skull, på småställen, där man ej hade kor. Fären mjölkade man ej. Får har tagits till lejdning i de lämpliga marker för fårbyte som finns i så hög grad i området kring Hallandsgränsen, i Tomteåsjö u. m.

Svin: de äldre sorterna voro fläckiga. Endast i kanten av socknen mot Ådusjö trä fanns bokshogar, där man legde in svinen, där kunde de gå gen hela vintern. Det var vid sjö och gås vid nordöstra kanten av socknen (belägen inom S. Ummarjös tr.?).

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6687: 23.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobro

Härad:

Sunnerbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

Då svinen voro på stall (stomhus) fodrades de med potater, skuler m.m. Man har ej haft en särskild gödstia. Inga särskild beteschark eller stubbåker användes för svinen. Svinet synes vara okänt. Men här "ringa" grisarna var vanligt om de böckade.

Man hade ej särskilda hus eller anordningar i öfrigt i fästet för olika djur, utan samma plats för kor, och och hästar. Djuren voro bundna vid väggen, stod i bås, och bindordena voro kedjor i väggen fästa vid klavar kring halsen på djuren. Den raka delen av klaven kallas "nackbandet" och den böjda delen "klavbågen". Att ta ut gödseln kallades att "mörka".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 24.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Gunnar Hoberg

Härad: Sunnerbo

Adress:

Socken: Kieklult

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

24

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och gödseln togs ut genom "näsåkedörren".

(Kedjorna till bindslena i fähuset, varo
antingen fästa i fotträet eller också löpte de
från på en lodrätt stång).

Skriv endast på denna sida!